

บทความวิจัย (Research Article)

การจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

Life-Long Education Management for Professional Excellence According to School–Based Management for Local Development

วิราภรณ์ ส่งแสง¹, ชุตติภา บุตรดีวงศ์², เทวฤทธิ์ พลเยี่ยม³, อุบล วรรณพาด⁴, ประดู่ นามเหลา⁵
นักวิชาการอิสระ^{1,2,3,4,5}

Wiraporn Songsang¹, Chutipat Buddeevong², Tewarit Polyiam³, Ubon Wannapat⁴, Pradu Namloa⁵
Independent scholars^{1,2,3,4,5}

Received: January 19, 2022 Revised: January 26, 2022, Accepted: February 7, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) และนำเสนอรูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที่ด้วยวิธีการเปรียบเทียบรายคู่ การใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพทั้งสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน แสดงว่าการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกด้าน 2) รูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ 1** หลักการพื้นฐาน (Foundations) ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ **ส่วนที่ 2** โครงสร้างระบบบริหาร (Administrative System Structures) ประกอบด้วย 1) ปัจจัยการบริหาร 2) ขอบข่ายการบริหาร 3) กระบวนการบริหาร 4) มาตรการกำกับกับการบริหาร และ 5) คุณภาพผลผลิตการบริหาร **ส่วนที่ 3** ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการดำเนินงาน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล และ 4) สรุปและรายงานผล รวมทั้งองค์การสนับสนุนการบริหาร ประกอบด้วย 1) กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายโรงเรียน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน

คำสำคัญ: การศึกษาตลอดชีวิต, ความเป็นเลิศด้านอาชีพ, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

¹ Corresponding author, Tel. 0837535151, E-mail: iamannne@hotmail.com

Abstract

The research objectives were to analyze basic data, needs assessment, and present life long education management model for professional excellence according to School-Based Management for Local Development (SBMLD). Study sample comprised 396 people including school administrators and teachers in Khon Kaen Provincial Administrative Organization. Research tools were questionnaire and focus group discussion guideline. Data analysis employed the techniques of frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, paired-sample t-test, Modified Priority Needs Index, and content analysis.

The research findings are 1) the means of the practice of life long education management for professional excellence in reality and as expected are different at .01 statistical significance in all dimensions -- indicating the needs for development in all dimensions; 2) the model covers 3 principal factors or parts as **Part 1** -- Foundation comprising 1) model objectives, 2) management principle according to SBMLD, and 3) terms of model implementation; **Part 2** -- Administrative System Structure comprising 1) management factors, 2) management scope, 3) management process, 4) management monitoring rules, and 5) management output quality; **Part 3** -- Operation Procedure comprising 1) operation preparation, 2) operation, 3) evaluation, and 4) summary and performance report. The model covers all management support organizations including 1) Interior Ministry comprising Department of Local Administration and Local Education Offices, 2) local government organizations, 3) school network, 4) basic education commission, and 5) stakeholders and communities.

Key words: Life-Long Education, Professional Excellence, School-Based Management for Local Development

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอบรมวิชาชีพตามความเหมาะสมและตามความต้องการภายใน ท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐาน และระบบการจัดการศึกษาของชาติ และคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 2 การบริหาร และการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 กำหนดให้ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น” และมาตรา 42 “ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและ

ได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

ปัจจุบันนี้ นอกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด โดยมีมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและชุมชนแล้ว ยังมีบทบาทและส่วนร่วมในการ ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ในท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา จัดตั้งและ พัฒนา แหล่งเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา การพัฒนาอาชีพของประชาชนและ เยาวชนใน ท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมใน การจัดการ ศึกษาในท้องถิ่น อีกทั้งยังถือเป็นพันธะทางสังคมในท้องถิ่นนั้นๆ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในการ พัฒนาท้องถิ่น ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ในท้องถิ่น ที่เกิดจากการกำหนดรูปแบบการศึกษาที่ เกิด จากการผสมผสานระหว่างการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ (formal education) การศึกษานอกระบบ (non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) โดยมุ่งหวังผลลัพธ์ให้ประชาชนใน ท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริต สามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข โดยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษา โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายในการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เยาวชนใน ท้องถิ่นได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ กรมส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่น จึงได้กำหนดให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School-based Management for Local Development - SBMLD) เป็นนโยบายในการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถ พัฒนาเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตและมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของ แต่ละบุคคล เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไป

แนวความคิดพื้นฐานเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development: SBMLD) มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดที่ว่า “การจัดการศึกษาต้อง นำไปสู่การเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข” ทั้งสังคมไทยและ สังคมโลก ไม่ใช่เป็นการจัดการศึกษาไปเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความเป็นเลิศทางวิชาการแต่เพียงอย่าง เดียวเพราะโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์แต่ละคนจะมีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาที่ มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนมีความเป็นเลิศทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่ สอดคล้องกับหลักธรรมชาติในความแตกต่างกันของมนุษย์ เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานความคิด ที่ว่า “มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพไม่แตกต่างกัน” หากได้รับการพัฒนาเหมือนกันก็จะเป็นความ เป็นเลิศในด้านที่ได้รับการพัฒนานั้นได้ การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการแต่เพียงอย่าง เดียวยังเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพ ด้านวิชาการแต่เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น โดยไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการ ของกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรือ อัจฉริยภาพด้านอื่นๆ ทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และถูกบังคับให้เรียนรู้เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากหรืออาจเป็นไปได้เลย เท่ากับเป็นการทำร้ายกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ เพราะกลุ่มผู้เรียน เหล่านี้จะไม่มีความเป็นเลิศในด้านใดทั้งสิ้นเลย เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วและไม่มีโอกาสได้เรียนต่อก็ จะไม่มีความรู้ที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้กลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ประกอบกับผู้เรียนของโรงเรียนใน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มักไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ (กรมส่งเสริมการปกครอง

ท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2558) สอดคล้องกับแนวคิดของ Jennings (2000); Zajda (2002); OECD (2001); Zajda and Gamage (2009) ที่กล่าวถึงการกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าเป็นการให้โอกาสและสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของตนเอง เพื่อที่จะได้ทำการพัฒนาให้มีความเป็นเลิศตามศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลสู่ความเป็นเลิศต่อไป

อย่างไรก็ตาม กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยจัดให้มีการทำกรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่นขึ้นโดยมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคดำเนินการโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง เป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นการพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคมที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา โดยผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตตลอดไป (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2557)

ปัญหาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันที่หลายฝ่ายไม่เข้าใจว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องทำกันอย่างไร การดำเนินงานในชั้นเรียนจึงไม่ครบกระบวนการ ไม่ต่อเนื่องที่สำคัญเจตคติที่เกิดขึ้นมักคิดว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแยกส่วนจากการเรียนการสอนออกจากกัน จึงเข้าใจว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ครู เป็นเรื่องเฉพาะกิจ ไม่คุ้มค่า จึงหันไปให้ความสำคัญกับการจัดทำเอกสารมากเกินไป การทำงานของบุคลากรเกิดขึ้นแต่เพียงบางส่วน บ้างก็ละเลยในการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนประกอบกับการประเมินผลไม่ได้ใช้ผลของการประเมินเพื่อปรับปรุง และผู้ถูกประเมินไม่ยอมรับผลของการประเมิน นอกจากนี้ในส่วนของการจัดกระบวนการเรียนการสอน การออกแบบการสอนของครูยังขาดเป้าหมายในการสอน อาทิ ต้องการให้นักเรียนรู้อะไร (What) เมื่อต้องการอย่างนั้นครูจะต้องใช้วิธีสอนต้องใช้กิจกรรมอย่างไร (How) จึงจะบรรลุสิ่งที่ต้องการเมื่อผ่านกระบวนการแล้ว (How to Know) ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพจึงเป็นการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเราจึงต้องใช้กิจกรรมที่หลากหลายตามธรรมชาติของรายวิชา ตามความต้องการของผู้เรียน ครูพึงต้องจัดกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญของครูโดยเฉพาะในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพในท้องถิ่นที่อาศัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) พบว่า จุดอ่อน/อุปสรรคคือขาดระบบจัดการความรู้ และสร้างองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาองค์กรที่เพียงพอ ขาดกลไกการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และการขาดการบูรณาการในการทำงานทำให้เป้าหมายไม่บรรลุผล (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2557)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาที่ผ่านมาไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการรวมทั้งศักยภาพในพื้นที่ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการพัฒนา ดังนั้น การมีรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน

การพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการบูรณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ การเน้นสถานศึกษาเป็นฐานจึงทำให้การวางแผนพัฒนาหรือแก้ปัญหาที่มีสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และบริบทดังกล่าว จึงสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพ ตามเจตนารมณ์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาของท้องถิ่นมีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับใด มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านใดบ้าง
2. รูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นมีองค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อยอะไรบ้าง และมีแนวทางการดำเนินงานอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น และความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาตลอดชีวิต (Life-Long Education)

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2558) ได้พัฒนาแนวทางประกอบการใช้กรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวทางการนำกรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ทดลองใช้และปรับปรุงแนวทางการนำกรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น พบว่า แนวทางการนำกรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ **ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร** มีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญในการให้ความรู้และแนวปฏิบัติในการขับเคลื่อนกรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการความรู้ (knowledge management) การนิเทศ (supervision) การให้ความช่วยเหลือแนะนำ (coaching) เป็นพี่เลี้ยงสอนงาน (mentoring) **ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้** มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ (construct) ใช้กระบวนการในการเรียนรู้ (process) และประยุกต์ใช้ความรู้ (application) ในการนำอาชีพท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดเรียนรู้ สามารถกระทำได้ 2 รูปแบบคือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ เข้ามาสู่ผู้เรียนในโรงเรียน และการนำผู้เรียนออกไปหาแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ **ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้** เน้นการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา (assessment for learning) และการประเมินการปฏิบัติ (performance evaluation)

ความเป็นเลิศด้านอาชีพ (Professional Excellence)

จุดเริ่มต้นของแบบความเป็นเลิศที่เป็นทางการเกิดขึ้นจากการมีเกณฑ์รางวัลของความเป็นเลิศในปี 1990 จากนั้นแนวคิดความเป็นเลิศ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทุกองค์กรทั่วโลกเริ่มแสวงหาหนทาง การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศเพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อความอยู่รอดและดำรงรักษาระดับคุณภาพของ องค์กรไว้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงซึ่ง Collins (2001 อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2558) ให้ความสำคัญ ความเป็นเลิศ (excellence) ว่าหมายถึงองค์การแห่งความเป็นเลิศ ในความหมายของการเป็นเลิศที่ มากกว่าระดับดี (good) ไปสู่ความดีเลิศ (excellence) คือ องค์การที่มีผลการตอบแทนสูงจากการลงทุน หรือ เป็นองค์การที่ประสบผลสำเร็จทางการเงินติดต่อกันเป็นระยะเวลาที่ยาวนานอย่างน้อย 15 ปี สอดคล้อง กับ Kao, Kao & Jing (2006 อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2558) ที่เห็นว่าองค์การที่มีความเป็นเลิศ หมายถึง องค์การที่ประสบความสำเร็จในด้านการเงิน สามารถให้ความช่วยเหลือสังคมและสามารถสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตที่มีคุณค่าต่อการลงทุนได้ในระยะยาว จากการศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความ เป็นเลิศจะเห็นเป็นระดับความสำเร็จหรือประสิทธิผลของการดำเนินงานที่มีคุณภาพ มีความโดดเด่น เป็นที่พึง พอใจและยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง สามารถเป็นแบบอย่างของงานชนิดเดียวกันได้ รวมทั้งสามารถดำรงคุณภาพ ไว้ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น ในแง่ของการวัดผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารจะต้องพิจารณา 2 ส่วนที่สำคัญคือ ทรัพยากรขององค์การและลูกค้าองค์การที่ได้ชื่อว่าบริหารงานดีจะต้องใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสม และ ตรงกับความต้องการของลูกค้า การใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสมจะต้องใช้ในลักษณะการสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) ให้กับทรัพยากรที่ใช้นั้นคือทุกขั้นตอนของการผลิตหรือการทำงานของผู้บริหารจะต้องเพิ่ม มูลค่าให้กับสินค้าหรือบริการขององค์การสำหรับการบริหารการศึกษานั้นผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหาร สถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญของประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมถึงต้องตระหนักถึงปริมาณและ คุณภาพที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียนและนักศึกษาด้วย

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2558) ได้เสนอแนวความคิดพื้นฐานเรื่องการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development: SBMLD) ไว้ว่ามีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดที่ “การจัดการศึกษาต้องนำไปสู่การเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ ในสังคมได้อย่างมีความสุข” ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก ไม่ใช่เป็นการจัดการศึกษาไปเพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนทุกคนมี ความเป็นเลิศทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียวเพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์แต่ละคนจะมีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพที่ แตกต่างกัน การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนมี ความเป็นเลิศทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียวเป็น การจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรมชาติในความแตกต่างกันของมนุษย์ เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่ตั้งอยู่ บนฐานความคิดที่ว่า “มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพไม่แตกต่างกัน” หากได้รับการพัฒนาเหมือนกัน ก็ จะมี ความเป็นเลิศในด้านที่ได้รับการพัฒนานั้นได้ การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศทางด้านวิชาการแต่เพียง อย่างเดียวยังเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพ ด้านวิชาการแต่เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น โดยไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของ กลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพด้านอื่นๆ ทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและถูก บังคับให้เรียนรู้เพื่อบ่มเพาะสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกินไปได้ยาก หรืออาจเป็นไปได้เลย เท่ากับเป็น การทรมานกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพหรืออัจฉริยภาพด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ เพราะกลุ่มผู้เรียนเหล่านี้จะไม่มี ความเป็นเลิศในด้านใดทั้งสิ้นเลย เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วและไม่มีโอกาสได้เรียนต่อก็จะไม่มีความรู้ที่จะ

นำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ กลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ประกอบกับผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มักไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ

ดังนั้น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของตนเอง เพื่อที่จะได้ทำการพัฒนาให้มีความเป็นเลิศตามศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลสู่ความเป็นเลิศต่อไป นอกจากนี้ โรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีทรัพยากรสำหรับใช้ในการจัดการศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่ใช้ทรัพยากรดังกล่าวอย่างไม่คุ้มค่า กล่าวคือ โรงเรียนใช้ทรัพยากรต่างๆ จัดการศึกษาในระบบแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งๆ ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 15 ให้สิทธิแก่สถานศึกษาในการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นในระดับใด ระดับหนึ่ง หรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 41 จึงควรใช้โรงเรียนในสังกัดเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้ เด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพตลอดชีวิตตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 8(1) โดยการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อันจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองใหญ่หรือเมืองอุตสาหกรรม ไม่ต้องทิ้งให้เด็กและคนชราอยู่ในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับจัดการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ มุ่งสู่ความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยมีผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ “ประชาชนในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริต ก่อเกิดวิสาหกิจชุมชนด้วยความยั่งยืนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข”ท้องถิ่นตามลาพัง ครอบครัวขาดความอบอุ่น ชุมชนท้องถิ่นขาดความเข้มแข็ง ไม่มีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าสถานศึกษาที่จะพัฒนาคุณภาพให้เป็นเลิศได้นั้นควรมีการจัดระบบการบริหารอย่างเป็นระบบทุกด้าน ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างมีบริหารจัดการแบบ SBM จัดโครงสร้างเป็นระบบ แนวนอนมีความยืดหยุ่น มุ่งการปฏิบัติเน้นคุณภาพผลผลิต ตรวจสอบได้ 2) ด้านงาน มีการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นผู้เรียน มีหลักสูตรหลากหลาย จัดสภาพและบริการที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติมีระบบประกันคุณภาพ 3) ด้านคน มีการเน้นคุณค่าคนทำงานเป็นทีมสร้างความเข้มแข็งครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีภาวะผู้นำผู้บริหารและครู 4) ด้านวัฒนธรรมมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา บ้าน องค์กรศาสนา เพื่อพัฒนาวิถีการเรียนรู้ 5) ด้านเทคโนโลยี สนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อสารสองทางจัดระบบมีการจัดการสารสนเทศอย่างทั่วถึง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (Complete needs assessment research) และการวิจัยเอกสาร (Documentary research) มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเน่ที่ระดับความเชื่อมั่น

95 % ได้จำนวน 396 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t-test) ด้วยการเปรียบเทียบรายคู่ (Paired-Samples T-test) และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์รูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่มแบ่งเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 8 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 4 ภูมิภาค โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพทั้งสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้านแสดงว่าการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกด้าน

2. รูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 หลักการพื้นฐาน (Foundations) ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น และ 3) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

ส่วนที่ 2 โครงสร้างระบบบริหาร (Administrative System Structures) ประกอบด้วย 1) ปัจจัยการบริหาร 2) ขอบข่ายการบริหาร 3) กระบวนการบริหาร 4) มาตรการกำกับการบริหาร และ 5) คุณภาพผลผลิตการบริหาร

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการดำเนินงาน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล และ 4) สรุปและรายงานผล รวมทั้งองค์การสนับสนุนการบริหาร ประกอบด้วย 1) กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายโรงเรียน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

การจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลายและแตกต่างกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และอาชีพในแต่ละท้องถิ่น การกำหนดแนวปฏิบัติจากส่วนกลางหรือต้นสังกัดที่เป็นแนวทางเดียวกันจึงไม่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้ รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นยังเป็นรูปแบบบูรณาการที่ครอบคลุมวัฒนธรรมการทำงานทั้งระบบทั้งในระดับองค์กร ระดับบุคคล และระดับกลุ่มบุคคลจึงนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัช กรุดมณี

(2550) ที่ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพขององค์การของโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยระดับองค์การส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การของโรงเรียนโดยสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิภาพขององค์การได้ร้อยละ 72.40 โดยตัวแปรที่อธิบายความมีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ความสัมพันธ์กับชุมชน โครงสร้างองค์กร นโยบายและการปฏิบัติ และทรัพยากรและเทคโนโลยี รองลงมา คือ ปัจจัยระดับกลุ่ม โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิภาพขององค์การได้ร้อยละ 58.50 โดยตัวแปรที่อธิบายความมีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ การตัดสินใจ และการสื่อสาร ส่วนปัจจัยระดับบุคคลสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิภาพขององค์การได้ร้อยละ 38.10 โดยตัวแปรที่อธิบายความมีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน และการมุ่งเน้นผลงาน ผลการวิจัยของ พรชัย สุริยเวช (2555) ที่ทำการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วย การบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรสู่ความโปร่งใสด้านการคลังสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ เช่น การสนับสนุนการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น และผลการศึกษาของ Miller (2003) ที่ศึกษาความเข้าใจต่อวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารโรงเรียน Johnston Community College โดยใช้เทคนิค Critical Incident Technique พบว่า การพัฒนาด้านต่างๆของการใช้ชีวิตในโรงเรียนจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องเมื่อประชาชนให้ความสนใจกับเรื่องนั้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน นอกจากนี้ ความสำเร็จในการบริหารงานขึ้นอยู่กับความเข้าใจต่อวัฒนธรรมองค์กรด้วยเช่นกัน

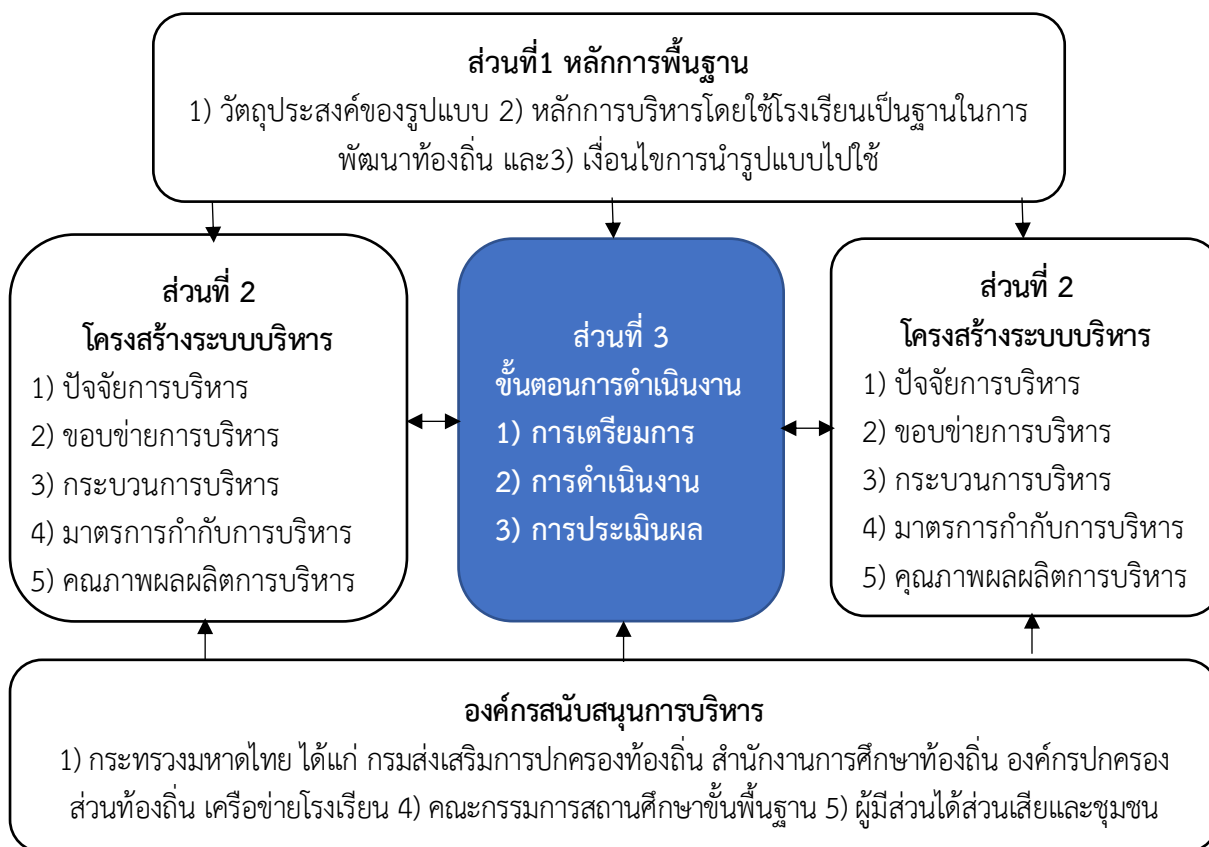
รูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการพื้นฐาน (Foundations) ส่วนที่ 2 โครงสร้างระบบบริหาร (Administrative System Structures) และส่วนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน และองค์กรสนับสนุนการบริหาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเพื่อให้โอกาสและสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคนได้นั้นจะต้องยึดหลักการพื้นฐาน (Foundations) มีโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นระบบ (Administrative System Structures) และมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jennings (2000); Zajda (2002); OECD (2001); Zajda and Gamage (2009) ที่กล่าวถึงการกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าเป็นการให้โอกาสและสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) (องอาจ นัยพัฒน์, 2553) ที่กล่าวว่าการนำหลักการทฤษฎีมาใช้ในการพัฒนารูปแบบซึ่งส่งผลต่อความประสิทธิภาพของรูปแบบในด้านความเหมาะสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ของรูปแบบ และความสอดคล้องของรูปแบบ นอกจากนี้การดำเนินการด้วยวิธีการเชิงระบบมีความสำคัญในการช่วยการดำเนินงานต่าง ๆ เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย ซึ่งระบบจะประกอบด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของการปฏิบัติงานภายในของระบบ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบนั้นเป็นการพึ่งพากันสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเป้าหมายของระบบที่ชัดเจน ซึ่งระบบที่มีความสมบูรณ์จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน คือ 1) ตัวป้อน 2) กระบวนการดำเนินงาน 3) ควบคุม 4) ผลผลิต และ 5) ข้อมูลป้อนกลับ ดังนั้น รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น จึงมีความเหมาะสมและเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาขององค์การที่มีความ

หลากหลายแตกต่างกันทั้งในบริบทและสภาพปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มที่เสนอแนะให้องค์กรที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการบริหาร ประกอบด้วย 1) กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายโรงเรียน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการดำเนินงานวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่1 หลักการพื้นฐาน (Foundations) ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น และ3) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ส่วนที่ 2 โครงสร้างระบบบริหาร (Administrative System Structures) ได้แก่ 1) ปัจจัยการบริหาร 2) ขอบข่ายการบริหาร 3) กระบวนการบริหาร 4) มาตรการกำกับกับการบริหาร และ5) คุณภาพผลผลิตการบริหาร ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ 1) การเตรียมการดำเนินงาน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล และ4) สรุปและรายงานผล รวมทั้งองค์กรสนับสนุนการบริหาร ประกอบด้วย 1) กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายโรงเรียน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ5) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการถอดบทเรียนหรือประสบการณ์จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) โดยการนำบทเรียนที่ได้ไปเผยแพร่เป็นความรู้ให้แก่ศูนย์อื่นๆ ได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพหรือบริบทของตนเอง
2. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งควรมีการนำรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) ไปประยุกต์ใช้เพื่อสนองความต้องการจำเป็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับปัญหา ความต้องการ และสภาพบริบทของแต่ละแห่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำรูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นลงสู่การปฏิบัติโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)
2. การศึกษาในระยะแรกเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นภาพรวมในระดับประเทศ จึงควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในระดับภูมิภาคหรือระดับจังหวัดที่มีความแตกต่างกันของปัญหา ความต้องการ และบริบทเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาได้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง
3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาโดยนำอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่เป็นจุดเด่นแต่ละแห่งเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เป็นนวัตกรรมประจำท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2557). *แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2558 – 2561) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*. เข้าถึงได้จาก <http://www.dla.go.th/work/dlaPlan2558-61.pdf>. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2558). *คู่มือประเมินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School-based Management for Local Development - SBMLD)*. เข้าถึงได้จาก <http://sbmldth.com/manul/sbmld.pdf> สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2562.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ.2564*. http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2020/10/2297_6151.pdf, สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2563.
- ธวัช กรุดมณี. (2550). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพขององค์การของโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชัย ลีระเวช. (2555). *การพัฒนากลยุทธ์การศึกษาตลอดชีวิตด้วยการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรสู่ความโปร่งใสด้านการคลังสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มาเรียม นิลพันธุ์, ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, อีรศักดิ์ อุณารมณเลิศ, ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย, อธิกมาส มากจ้อย, มารุต พัฒนาผล, และโชติมา หนูพริก. (2558). การพัฒนาแนวทางประกอบการใช้กรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5(1), 173-186.
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2557). *กรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น*. กาฬสินธุ์ : มปท.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2553). *การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Jennings, Z. (2000). Functional Literacy of Young Guyanese Adults. *International Review of Education*. 46(1/2), 93-116.
- Miller, P. (2003). *Workplace Learning by Action Learning: A Practical Example*. Retrieved from http://epubs.scu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=gcm_pubs [2015, September 15].
- OECD (2001). *Education Policy Analysis: Education and Skills*. Paris: OECD.
- Zajda, J. (2002). Education Policy: Changing Paradigms and Issues. *International Review of Education*. 48 (1-2), 67-91.
- Zajda, J. and Gamage, D. (2009). *Decentralization, School-Based Management, and Quality*. Dordrecht: Springer.